

REPUBLIKA SLOVENIJA

INFORMACIJSKI
POOBlašČENEC

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 230 9730

www.ip-rs.si

gp.ip@ip-rs.si

Številka: 007-44/2023/2

Datum: 14. 7. 2023

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
gp.mvi@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (EVA 2022-3330-0119) – MNENJE

ZVEZA: vaš dopis št. 0070-75/2023/382, prejet dne 4. 7. 2023 ter priloženo gradivo

Spoštovani,

na podlagi vašega zaprosila, 3. točke prvega odstavka 55. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) ter 57. člena Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba) v nadaljevanju posredujemo mnenje Informacijskega pooblaščenca (IP) k prejetemu Predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli – EVA 2022-3330-0119 (predlog zakona), ki med drugim drugače ureja nekatere vidike obdelavo osebnih podatkov s strani osnovnih šol, pri čemer se na vprašanja varstva osebnih podatkov nanašajo zlasti 23., 25., 38. in 39. člen.

Dodatno IP ugotavlja, da se **v novem 8. odstavku 97. člena ZOsn na nesistemski način vzpostavlja nova izjema glede omogočanja dostopa do informacij javnega značaja**, s tem ko se določa, da: »Podatki in analize podatkov iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona, ki bi lahko razkrili identiteto učencev ali šol, niso informacije javnega značaja.«. Predlagatelj te izjeme ni obrazložil, zato ni jasno, zakaj je takšna določba potrebna. IP posledično opozarja, da v tem delu ne vidi potrebe po urejanju dodatnih izjem glede prostega dostopa do informacij javnega značaja poleg izjem določenih v Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ). Po mnenju IP je ta izjema že v ustreznem in potrebnem obsegu opredeljene v ZDIJZ, in sicer v 3. točki 1. odstavka 6. člena ZDIJZ, kadar gre za varovane osebne podatke in v 11. točki 1. odstavka 6. člena ZDIJZ, kadar gre za podatek iz dokumenta, ki je bil sestavljen v zvezi z notranjim delovanjem oziroma dejavnostjo organov. To potrjuje tudi sodna praksa s tega področja. Predlagamo, da se rešitev, če je to res nujno in po oceni predlagatelja v posebnih primerih res utemeljeno, išče v okviru sistema zakona (to pa ne more pomeniti kar avtomatične nevarnosti vseh podatkov in analiz).

IP uvodoma ugotavlja, da **predlog zakona (kot tudi pred tem ZOsn) v nekaterih členih, ki urejajo obdelavo osebnih podatkov (npr. 23., 38. členu), v različnih vidikih ne zadosti v celoti zahtevam 2. odstavka 6. člena ZVOP-2** glede vsebin, ki jih mora določati zakon v primerih, ko obdelava osebnih podatkov poteka zaradi izvajanja zakonske obveznosti, javnega interesa ali izvajanja javne oblasti v primerih iz točk c) in e) 1. odstavka ter 2. in 3. odstavka 6. člena Splošne uredbe (bodisi ni dovolj jasno določen namen, niso jasno določene vrste podatkov bodisi ni določen rok hrambe). Takšna obdelava je namreč v skladu z 2. odstavkom 6. člena ZVOP-2 zakonita le, če obdelavo osebnih podatkov, vrste osebnih podatkov, ki naj se obdelujejo, kategorije posameznikov, na katere se ti osebni podatki nanašajo, namen njihove obdelave in rok hrambe osebnih podatkov ali rok za redni pregled potrebe po hrambi določa zakon. Če je mogoče, se v zakonu določijo tudi uporabniki osebnih podatkov, posamezna dejanja obdelave in postopki obdelave ter drugi ukrepi za zagotovitev zakonite, poštene in pregledne obdelave.

Dodatno izpostavljamo, da mora upravljavec (torej šole) ob zbiranju osebnih podatkov poskrbeti za informiranje posameznikov o obdelavi osebnih podatkov v skladu s 13. (oz. 14.) členom Splošne uredbe, pri čemer so omejitve dopustne zgolj pod pogoji iz 23. člena Splošne uredbe.

K 23. členu

Predlagano besedilo 65. člena ZOsn naj bi se po novem glasilo:

»65. člen
(namen preverjanja)

Dosežki nacionalnega preverjanja znanja se lahko uporabljajo samo za namen, ki ga določa ta zakon.

Dosežki učencev v 9. razredu pri nacionalnem preverjanju znanja se lahko uporabijo kot eno izmed meril za izbiro kandidatov v primeru omejitve vpisa v programih srednješolskega izobraževanja.

Podatki in analize o dosežkih nacionalnega preverjanja znanja so namenjeni učencem, staršem, učiteljem, šolam in sistemu na nacionalni ravni, uporabljajo pa se za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti, pravičnosti v vzgoji in izobraževanju in za sprejemanje odločitev o razvoju vzgojno-izobraževalnega sistema.«.

IP izpostavlja, da je namen obdelave osebnih podatkov otrok s predlagano določbo opredeljen nejasno, izredno široko in ne zadosti zahtevam 6. člena ZVOP-2. Prav tako ni določeno, kateri konkretni osebni podatki se zbirajo (npr. ime in priimek učenca, EMŠO, rezultati po posameznih predmetih, uspeh glede na skupno povprečje ipd.), kako dolgo se hranijo in kateri od navedenih subjektov obdeluje posamezne vrste osebnih podatkov ter za katere namene. Predlog določbe tudi ne določa, kateri osebni podatki se obdelujejo za posamezne namene (npr. identifikator in rezultat po posameznih predmetih), prav tako z vidika načela sorazmernosti zelo verjetno za določene namene (npr. razvoj vzgojno-izobraževalnega sistema) najbrž zadoščajo bodisi psevdonimizirani bodisi celo anonimizirani osebni podatki.

IP zato predlaga, da se bodisi v tej določbi bodisi na drugem ustreznem mestu v ZOsn opredeli konkretnije namene (namen: »ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti, pravičnosti v vzgoji in izobraževanju« je na primer povsem nekonkretiziran, preveč splošen in nejasen), nabor osebnih podatkov in podatkovne tokove oziroma konkretne upravičence in namene obdelave. V kolikor to ureja kak drug zakon, je smiselno dodati sklic na ustrezen drug zakon.

K 37. in 38. členu

Predlagano besedilo 95. člena ZOsn naj bi se po novem glasilo:

»95. člen
(vrsta zbirk podatkov)

Osnovna šola vodi naslednje zbirke podatkov:

- 1. zbirko podatkov o otrocih, vpisanih v osnovno šolo, o učencih, vključenih v osnovno šolo, in njihovih starših,*
- 2. zbirko podatkov o napredovanju učencev, izdanih spričevalih, vzgojnih opominih in drugih listinah,*
- 3. zbirko podatkov o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih učencev,*
- 4. zbirko podatkov o učencih, ki potrebujejo pomoč oziroma svetovanje.*

Zbirka podatkov iz 1. točke prejšnjega odstavka obsega:

- podatke o otroku, učencu: ime in priimek ter EMŠO, spol, datum, kraj in državo rojstva, prebivališče in državljanstvo, zdravstvene posebnosti, katerih poznavanje je nujno za učenčevo varnost in za delo z učencem in*
- podatke o starših: ime in priimek, naslov prebivališča, telefonska številka, na katero je mogoče posredovati nujna sporočila v času, ko je učenec v šoli, e-naslov in davčna številka.*

Zbirka podatkov iz 2. točke prvega odstavka tega člena obsega poleg podatkov iz prve alineje prejšnjega odstavka še podatke o napredovanju učenca, izdanih spričevalih, vzgojnih opominih in drugih listinah.

Zbirka podatkov iz 3. točke prvega odstavka tega člena obsega poleg podatkov iz prve alineje drugega odstavka tega člena še podatke o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih učenca, ki se nanašajo na: telesno višino, voluminoznost telesa, hitrost alternativnih gibov, eksplozivno moč, koordinacijo gibanja telesa, fizično vzdržljivost trupa, gibljivost, mišično vzdržljivost ramenskega obroča in rok, sprintersko hitrost in vzdržljivost v submaksimalnem kontinuiranem naprežanju.

Osebni podatki iz 3. točke prvega odstavka tega člena se zbirajo v soglasju s starši oziroma skrbniki učencev.

Zbirka podatkov iz 4. točke prvega odstavka tega člena obsega poleg podatkov iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena še:

- družinsko in socialno anamnezo;
- razvojno anamnezo;
- strokovno interpretirane rezultate diagnostičnih postopkov;
- podatke o postopkih strokovne pomoči oziroma svetovanja;
- dokumentacijo v zvezi s postopkom usmerjanja učenca s posebnimi potrebami;
- strokovna mnenja drugih inštitucij: centrov za socialno delo, zdravstvenih inštitucij, svetovalnih centrov oziroma vzgojnih posvetovalnic.

Osebni podatki iz 4. točke se zbirajo v soglasju s starši učencev, razen v primeru, ko je učenec v družini ogrožen in ga je potrebno zavarovati.

Svetovalni delavci so podatke iz 4. točke dolžni varovati kot poklicno skrivnost. Te podatke so kot poklicno skrivnost dolžni varovati tudi drugi strokovni delavci, ki so jim podatki posredovani zaradi narave njihovega dela.

Evidenca šoloobveznih otrok, ki jo vodi ministrstvo v skladu z drugim odstavkom 48. člena tega zakona, obsega:

- podatke o otroku: ime in priimek ter EMŠO, datum rojstva, naslov prebivališča, ter
- podatke o starših: ime in priimek, naslov prebivališča.

Evidenca učencev, ki opravljajo nacionalno preverjanje znanja, vsebuje:

- ime in priimek učenca ter EMŠO, spol, datum, kraj in državo rojstva,
- ime osnovne šole oziroma podružnice, na kateri učenec opravlja nacionalno preverjanje znanja, izobraževalni program ter razred in oddelek,
- šolsko leto, v katerem učenec opravlja nacionalno preverjanje znanja,
- seznam predmetov, iz katerih učenec opravlja nacionalno preverjanje znanja,
- podatke iz odločbe o usmeritvi učenca s posebnimi potrebami o vrsti in stopnji primanjkljajev, ovir oziroma motenj, ki so potrebni za prilagojeno opravljanje nacionalnega preverjanja znanja,
- zaključne ocene učenca pri posameznih predmetih v 3., 6. in 9. razredu, pri predmetih tehnika in tehnologija ter domovinska in državljanska kultura in etika pa zaključni oceni iz 8. razreda,
- dosežke učenca na nacionalnem preverjanju znanja.

Ministrstvo pridobi podatke o prijavah učencev k nacionalnemu preverjanju znanja od šol in jih posreduje Državnemu izpitnemu centru. Evidenco iz tega odstavka vodi Državni izpitni center.

Državni izpitni center o dosežkih učencev neposredno obvesti šole.«.

Predlagano besedilo 97. člena ZOsn naj bi se po novem glasilo:

»97. člen
(namen in uporaba zbirk podatkov)

Osebni podatki učencev iz zbirk podatkov iz 95. člena se zbirajo, obdelujejo, shranjujejo in uporabljajo za potrebe obveznega izobraževanja in posredujejo ministrstvu, pristojnemu za šolstvo, za izvajanje z zakonom določenih nalog, ter Državnemu izpitnemu centru za izvajanje, analize in razvoj nacionalnega preverjanja znanja.

Podatkov in analiz podatkov iz evidence iz desetega odstavka 95. člena tega zakona ne sme nihče obdelovati, uporabljati in objavljati za namen razvrščanja šol.

Državni izpitni center na zahtevo ministra, pristojnega za šolstvo, ministrstvu posreduje anonimizirane podatke in anonimizirane analize podatkov iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona z razkrito identiteto šol. Podatke ali analize podatkov lahko ministrstvo in Državni izpitni center uporabljata izključno za namene ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v vzgoji in izobraževanju ter ministrstvo uporablja za načrtovanje ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja.

Ministrstvo in Državni izpitni center podatkov in analiz podatkov iz evidence iz desetega odstavka 95. člena tega zakona za eno ali več šol z razkriti identiteto ne smeta posredovati in objavljati.

Državni izpitni center ne glede na četrti odstavek tega člena podatke za posamezno šolo iz evidence iz desetega odstavka 95. člena tega zakona posreduje podatke le tej šoli.

Državni izpitni center lahko anonimizirane podatke ali anonimizirane analize podatkov iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona posreduje za potrebe in namen znanstveno-raziskovalnega dela.

Državni izpitni center lahko ob izvajanju nacionalnega preverjanja znanja s soglasjem staršev zbira dodatne sistemsko relevantne podatke v vprašalniki za učence, pri čemer za zbiranje soglasij uporabi podatke iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona. Podatki, zbrani z vprašalniki, se po povezavi s podatki iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona obdelujejo v anonimizirani obliki.

Podatki in analize podatkov iz evidence učencev iz desetega odstavka 95. člena tega zakona, ki bi lahko razkrili identiteto učencev ali šol, niso informacije javnega značaja.«.

IP tudi v tem delu izpostavlja, da je namen obdelave osebnih podatkov otrok s predlagano določbo opredeljen zelo široko in ne zadosti zahtevam 6. člena ZVOP-2. Prav tako ni določeno, kateri konkretni osebni podatki se zbirajo za posamezne namene in kateri od navedenih subjektov obdeluje posamezne vrste osebnih podatkov in za katere namene. Prav tako z vidika načela sorazmernosti zelo verjetno za določene namene (npr. razvoj nacionalnega preverjanja znanja) najbrž zadoščajo bodisi psevdonimizirani bodisi celo anonimizirani osebni podatki. IP zato predlaga, da se bodisi v tej določbi bodisi na drugem ustreznem mestu v ZOsn opredeli konkretnije namene, nabor osebnih podatkov in podatkovne tokove oziroma konkretne upravičence in namene obdelave.

IP dodatno opozarja, da bi bilo glede na izkušnje iz prakse smiselno jasneje in sistemsko urediti tudi pravice staršev oziroma skrbnikov glede vpogleda oziroma seznanitve z dokumentacijo v zvezi z učencem in obravnavo učenca ter vprašanje postopkovnih pravic v zvezi s tem. Ureditev je trenutno precej nejasna oziroma neobstoječa. Starši oziroma skrbniki namreč kot zakoniti zastopniki otroka (v kolikor jim pravice, ki izhajajo iz starševske skrbi niso bile omejene oziroma ne obstaja druga zakonska omejitev pravice do seznanitve) zanj uveljavljajo pravico do seznanitve z vsemi osebnimi podatki, ki se nanašajo na otroka (pravica izhaja iz 15. člena Splošne uredbe). ZOsn pa trenutno v 96. členu določa le pravico do seznanitve s podatki iz 95. člena ZOsn. Ob tem pa ZOsn v ničemer ne ureja postopka obravnave in s tem povezane pravice do seznanitve staršev oz. skrbnikov z morebitnimi drugimi podatki v zvezi z obravnavo otroka, npr. zapisniki obravnave in podobnih dokumentov, ki se ne hranijo v zbirkah po 95. členu. V praksi namreč opažamo, da prihaja pri tem do zelo različnih praks šol in do primerov, ko se bodisi staršem ne omogoča ustreznega sodelovanja pri obravnavi otroka bodisi so šole v stiskah glede odločanja, v kakšni meri se lahko starši oz. skrbniki seznanijo s tovrstnimi dokumenti. IP kot pritožbeni organ za uveljavljanje pravice do seznanitve po 15. členu Splošne uredbe, lahko v zvezi s tem obravnava zgolj prijave v delu, ko gre za izvajanje pravice do seznanitve s podatki, ki se nanašajo na otroka, ni pa niti pristojen niti strokovno usposobljen organ za obravnavo širšega vidika težav sodelovanja med starši oz. skrbniki in šolami, do katerih v opisanih primerih prihaja.

Hvala za sodelovanje in lep pozdrav,

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.,
informacijska pooblaščenka

Pripravila:
Alenka Jerše, univ. dipl. prav.
namestnica informacijske pooblaščenke

Poslati:

- po e-pošti;
- v vednost Ministrstvo za pravosodje: gp.mp@gov.si.